

ren aan Yale University. In het kader van een psychologisch onderzoek moet een man vragen beantwoorden. Als hij fout antwoordt krijgt hij van een vrijwilliger in een andere kamer een elektroshock toegediend. Het voltage wordt daarbij steeds verhoogd en het proefkonijn begint steeds akeliger kreten uit te slaan, tot er zelfs een onheilspellende stilte volgt. Heeft hij een hartaanval gekregen?

De test is echter vervalst. De echte proefpersoon is niet het slachtoffer dat de elektroshocks toegediend krijgt maar wel de man die de opdracht moet uitvoeren. Een stem buiten beeld roept hem voortdurend toe: 'The experiment requires that we continue'. In 60% van de gevallen doet de proefbeul dat met slechts marginale gewetensproblemen: 'Befehl ist Befehl'. De man die het bij iedere schok uitschreeuwt is daarentegen een acteur uit het 'burgerlijk theater' (zoals het in de context van Jan Fabres werk wel eens genoemd wordt): m.a.w. hij doet maar alsof hij pijn lijdt, 'he fakes it'.

Niet zo bij Fabre natuurlijk. Fabre diende

zijn als een groot proefkonijn uitgedoste acteur Marc Van Overmeir échte elektroshocks toe in *Wie spreekt mijn gedachte...* (1992), zijn versie van de Milgramtest. De vraag is of het uiteindelijke proefkonijn ook hier niet in de zaal zat, of Fabre niet wou testen in hoeverre een publiek zoiets kon verdragen. Blijkbaar reageert deze maatschappij echter meer alert als het om het beschermen van uilen dan van acteurs gaat.

Een obscene kern

Slavoj Zizek vertelt volgende anekdote in het voorwoord van de Nederlandse editie van zijn *Looking awry* over een – erg openbaar – doktersbezoek bij het toenmalige Joegoslavische volksleger: 'Terwijl ik dus op een dag ook op die bank zat om onderzocht te worden, deed een jonge, half-analfabetische soldaat die mij voorging zijn beklag over een pijnlijke penis (hetgeen uiteraard op zich al voldoende was om bij iedereen, de dokter inclusief, een obscene gegiechel te veroorzaken)... De dokter

droeg hem op zijn broek uit te trekken zodat hij hem kon laten zien wat het probleem was... waarop de soldaat er snel aan toevoegde dat het probleem zich alleen tijdens een erectie voordeed. Toen zei de dokter: 'Goed, masturbeer dan maar even zodat we kunnen zien of dit inderdaad het geval is!' De soldaat probeerde dat, maar dat vereiste enige hulp. Zizek besluit: 'Alle aanwezigen, de dokter inclusief, begeleiden dit schouwspel met een obscene gelach; spoedig begon ook de ongelukkige soldaat beschaamd te giechelen, terwijl hij al masturberend blikken van solidariteit met ons uitwisselde...'

In deze scène stelt Zizek 'is alles aanwezig, de volledige dispositie van macht – het 'unheimliche' mengsel van opgelegd genot, de instantie van macht die strikte bevelen schreeuwt maar tegelijk het obscene gelach deelt met ons, zijn onderdanen, hetgeen getuigt van een intens saamhorigheidsgevoel... Men zou ook kunnen denken dat deze scène het symptoom van de macht weergeeft: het groteske exces

Zelfportret als Joker in de Ommeganck(sstraat) – Jan Fabre (1997) / Jean-Pierre Stoop

